

K·E·M

Grunnleggende materialforståelse

15 oktober 2009

- Forord** Forstå materialene dine. Hva materialene kan og ikke kan, hjelper deg underveis i prosess og etter prosess. Dette vil være synlig i sluttresultatet. Materialene skal bidra til sluttresultatet slik at ideer ikke skal motarbeides men støttes.
- Tilpass materialer etter ambisjonsnivå. Kjøp god kvalitet hvis holdbarhet, pigmentstyrke osv er viktig. Skal arbeidet vare i 1 mnd eller 50år? Er tidsperspektivet viktig? Eks. Akt/kroki tegning, bruk av Ph nøytral papir i tilfelle resultat blir bra.
- Er det viktig at arbeidet ikke forandrer seg over tid? Spiller det noe rolle om malingen sprekker opp, papiret gulner, blindramma slår seg eller fargene forandrer seg over tid? Noen arbeider skal forandre seg over tid. Linolje vil alltid gulne, farger vil alltid falme/mørkne. Noen mindre enn andre.
- Dyrt/Billig** Sett ambisjonsnivå først. Tilpass deretter materialer etter lommebok. Det er en grunn til at enkelte ting er veldig billig og at enkelte ting er veldig dyrt. Import fra Østen, Kina, India med billige masseproduserte varer. Maling med lite eller dårlige pigmenter. Svake farge osv. Olje som skiller seg i tuben. Ikke alltid et godt tegn, pigmentet ikke godt nok blandet med olje. Pensler som legger igjen halve busten på lerretet, eller faller sammen etter rengjøring. Lerreter som sprekker opp, blindrammer som bøyer og knekker. Papir som blir gult, tusjer som falmer.
- Veldig billig** Det en skal være obs på er veldig billige farger, eks Europris, kinesiske oljetuber hvorav 10 tuber koster 100kr osv... Her er det som regel mer fyllstoff enn pigment. Eller at kostbare pigmenter er erstattet med billige blandingspigmenter. Fargene kan da ha svak lysterke, intensitet. Ved veldig billige oljefarger er det ikke sikkert at fargen er blitt godt nok blandet med oljen, den kan da skille seg. Ved at oljen skiller seg så har den mye dårligere forutsetning for å binde seg til underlaget. Kan da sprekke lettere opp.
- Pris serier** Farger innenfor samme merke vil koste forskjellig. Årsak , pigment koster forskjellig alt ettersom tilgjengelighet osv. Pris og serie innenfor samme merke vil derfor ikke nødvendigvis reflektere kvalitet. Eks pris serie 1 er ikke dårligere i kvalitet enn pris serie 2 osv... jordfarger er som regel billige men er dermed ikke mindre lysekte, stabile enn farger i serie 5 dvs cadmium farger osv.
- Sporbarhet** En seriøs fabrikant driver med seriøst forskning. De samarbeider tett med proffe kunstnere. Eks akryl fargen spesielt i samarbeid med kunstnere som De vil alltid prøve å hjelpe til med svar eller råd når det gjelder. Prøver av produksjoner blir oppbevart i mange år fremover slik at det er mulig å spore opp feil osv. De mest seriøse aktørene bruker store ressurser på forskning og lab virksomhet. Fargene blir stresset

eller utsatt for tidsimulator osv... UV stråling, forurensing og andre belastninger. Disse monterer også teststasjoner ute i vær og vind.

Grunning **Ikke spar penger på selve grunningen. Grunningen vil alltid påvirke sluttresultatet.** Billige grunninger, eks veldig billig Gesso. Her brukes som regel mye fyllmasse eller vann. Resultatet er at Gessoen/grunningen blir veldig svak. Grunningen vil da ha dårligere vedheftsevne samtidig som at det kreves flere lag for at grunningen skal bli helt tett og stabil. Malingen synker rett igjennom eller at den løser seg litt opp. Den er heller ikke beregnet på lerret/stoff med vibrasjon, heller ikke beregnet/testet til å vare i mange år. Sprekker derfor lettere opp ved oppspenning, kan også ha en tendens til å gulne raskere enn grunning for kunstnerbruk.

Underlag **Ikke spar penger på underlaget.** Arbeidet er ikke mer holdbar enn underlaget den er malt på. Det ferdige arbeidet vil alltid gjenspeile underlaget. Sterk, holdbar, elastisk . Underlaget skal kunne bære arbeidet over tid, temperatur forandringer, forurensning osv.

Tekstil Lin, bomull, Jute, polyester, blandinger- dvs lin/bomull, polyester/bomull osv.

Måles i gram vekt, samt antall knuter pr cm²/inch. Jo tettere vevd desto mer stabilt. Dette gjelder også tyngden eller tykkelsen pr tråd. Belgisk lin. Skaffes i fin, medium, grov. Eks. Fin tettvevd lin vil ha mindre knuter og være finere i tekst. Egner seg for presise linjer, portretter osv. Unngår knuter på portrettet eks i ansiktet.

Lin-mest brukt. Langfibret. Sterk. Holder seg stram.

Bomull-brukes mye i Tyskland, England og USA. Kortfibret, dvs svakere enn lin. Må etterstrammes. Mye bra bomull som er absolutt holdbare. Sjekkes ved riving. Prøv og kjøp tettvevd, tykk eller kypertvevd. (dvs skråvevd)

Jute-Billig erstatning for lin. Svak fiber. Tåler ikke mye fuktighet over tid. Sprø og ikke holdbar. Det finnes også forskjellige kvalitetsnivåer innenfor jute også.

Polyester

Syntetisk fremtillt. Oftest billigere enn lin. Eksisterer i mange varianter. Slipper knuter og ujevnheter osv. Noe vanskeligere å spenne opp. Myk og dødt samtidig. Sårbar for slag. Kjøp ikke altfor tynn polyester.

Unngå blandingstyper, eks bomull/polyester osv. Kan Krymper ujevnt, trekker ujevnt blindramma ujevnt. Kan lettere oppstå "bølger på lerretet."

Ferdig preparert på rull:
Ferdig prep Kan kjøpes med olje grunning og akryl grunning (Universal grunning dvs både for olje og akryl) De fleste billige eller medium kvalitet ferdig preparert lerret vil være maskin produsert. Dvs at grunningen er lagt på pr maskin. Enkelte maskinpreparerte kan ha noe blank/plastikkaktig over seg. Produsent bruker mer akrylbindemiddel enn kritt for at lerretet skal kunne tåles å rulle/dvs produksjon. Problemet er at enkelte lin typer som er maskin preparert kan bli noe flatt, dvs under press. Kan da virke noe hardt og dødt. Vanskeligere å stramme opp. Kan også sige/dvs synke over tid.

Et annet problem når grunningen blir for glatt er at den ikke tar malingen godt nok. Malingen ikke trekker seg inn i lerretet, eller at fargen perler seg. Ekstrem tilfelle er at malingen kan sprekke eller dras av. Dårlig vedheft. Dette kan unngås ved legge på et ekstra lag med god Gesso/Primer.

Topp kvalitet eks Artfix. Fransk produsert på Belgisk lin. Lerret av høy kvalitet skal være stabil, lite knuter, preparert med lim først, deretter 2-3 lag med hvit gruning. Grunning riktig mengde lim og kritt. Grunning lagt på langsomt for hånd. Pusses mellom lag. Overflaten skal kjøles litt tørt.

Underlaget skal heller ikke være for tørr. Malingen kan ta trekke altfor langt inn i grunningen. Etterlater pigment på toppen. Kan sprekke opp samt tørkes av.

Underlaget skal være fleksibelt og helt tett. Hold underlaget opp mot lyskilde, se etter refleksjon, knuter, støv eller hull. Anbefales alltid å tørke av lerret med fuktig klut(ikke våt) eller børst.

Uprep/rå Anbefaler å isolere lerret med Lascaux imprignering, mediums, gels, gesso, primer osv. Imprignering, gels og mediums er transparente beholder derfor lerrets farge osv. Unngår derfor at fargen trekker igjennom. Dvs at bindemiddel trekker igjennom og at pigmentet ligger igjen på overflaten. Sprekker, fester seg ikke godt nok osv. Spesielt viktig med olje+løsemiddel, ikke trekker inn i stoffet, råtner over tid osv.

Oppspent Det finnes gode og dårlige på markedet. Her gjelder følgende, er det veldig billig så er det som regel veldig dårlig. Masse import fra Østen, Kina, India eller fra Europa med Polen, Romania osv. Produsert på hurtigvoksende, lett tre. Blindramma kan derfor lett slå seg. Har som regel tynn, glatt duk. Revner derfor lett, synker og kan ikke strammes opp ved hjelp av kiler. Her vil det lønne seg å legge på et lag med god grunning.

Ferdig oppspente lerret skal veie litt. Treverket skal være tung. Duken skal være bra grunnet, helst to lag. Malingen skal ikke sive igjennom

duken. Grunningen skal ikke være for glatt heller ikke for tørr og kilene skal kunne brukes, dvs at de skal kunne etterstrammes.

Eksempler på underlag:

- Treplater Skjøting av biter (Langt tilbake i tid) eget håndverk. Giotto osv.
- Vanskelig å lage- sprekker eller slår seg. Vanskelig å produsere pga fuktighet, binding og liming. Dyrt. Ikke vanlig å bruke dette dags dato.
- Trefiber Huntonitt, Masonite, MDF, Kryssfiner og sponplater.
- Huntonitt- Ustabil over tid. Dvs limstoff og kjemikaler i produksjon
Masonite- Uten lim og nesten uten kjemikaler. Egner seg derfor best
MDF- kan være skadelig. Formaldehyd-harpiks, vanskelig for lungene å kvitte seg med dette ved innånding. Unngå derfor å bruke sandpapir på dette. Helt fint etter behandling med lin, gesso eller primer. Utrolig tung. Sårbar ved slag.
Kryssfiner- Veldig ujevn i struktur. Fare for å sprekke. Rundskåret. Mye fuktighet osv. Sponplater- Ustabil. Sprekker lett og er tunge. Behandles først med lim, eks, impregnering, mediums, transparent lack, gesso eller primer.
- Metall Kobber, Aluminium, varianter
- Kobber- mye brukt før. Eks Rembrandt. Tung. Irrer. Dvs blir grønn. Avfetes før bruk. Kan prepaper hele med hvit grunning eks. Uni primer fra Lascaux. Dyrt og tungt.
- Aluminium-Lett. Oksidere også over tid men mye mindre enn kobber. Ikke stor fargeforandring. Avfetes. Eller direkte på. Uni primer (Hvit). Golden Gac 200. (Glass) Gjennomsiktig. Lascaux transparent lack 1,2,3 (Gjennomsiktig).
- Papir Papir til all kunstner bruk skal alltid være PH nøytral eller syrefri. Dvs At papiret ikke Gulner over tid. Skal være merket. Spør ekspeditør, eller produsent. Eks ikke Ph Nøytral. Avispapir, kopipapir, kraftpapir. Reagerer med forurensing, ligning innhold i papiret reagerer på fuktighet og stoffer i lufta, kan derfor bli gul og porøs over tid.
- All papir lages av plantefiber. Eks. papir bomull, lin, bambus, varianter av koso fiber, morbær tre osv.....
- Akryl kan males rett på papir, eks kan være akvarell papir. Det anbefales at papiret grunnes, hvit eller gjennomsiktig grunning. Ved bruk av oljefarger skal alltid papiret grunnes. Dette for å unngå at papiret råtner og at oljen ikke trenger inn i papiret.